

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, кандидата медичних наук,

професора

КУЛЬБАШНОЇ ЯРОСЛАВИ АРКАДІЇВНИ

на дисертацію Осіннього Івана Анатолійовича

«Підготовка майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах

міждисциплінарної інтеграції»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01

Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за

спеціалізаціями)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами.

Якість професійної підготовки лікаря має стратегічне значення для української держави у забезпеченні здоров'я нації. Видатний лікар М.І.Пирогов підкреслював, що майбутнє медицини лежить у площині профілактики захворювань. Саме просвітницька діяльність лікаря покликана забезпечити достатній рівень здоров'язбереження кожного члена суспільства і громадського здоров'я у країні. Це обумовлює актуальність розробки її теоретичних, організаційних, практичних засад.

Одним із важливих компонентів професійної компетентності випускника медичного закладу вищої освіти є деонтичний, формування якого забезпечує належну професійну поведінку, зокрема: спроможність надати доступно і зрозуміло інформацію про власне здоров'я та раціонально використати її у повсякденному житті, адекватно комунікувати з пацієнтом, його оточенням, органами охорони здоров'я, громадськими організаціями медичного спрямування.

Пояснення лікарем пацієнту профілактичних заходів, правил догляду, необхідності дотримання призначень і способів запобігання ризикам вказує на необхідність володіти основами просвітницької діяльності. Варто наголосити, що

така діяльність демонструє виразний педагогічний контекст і потребує досконалого дослідження.

Саме у такому аспекті у дисертації Осіннього І.А. визначено і обґрунтовано значущі організаційні, теоретичні та методичні засади просвітницької діяльності лікаря. Автор дійшов висновку, що володіння професійною термінологією та знаннями про захворювання не забезпечує вміння пояснювати, слухати, працювати із запереченнями та враховувати можливості сприймання інформації. Ці вміння необхідно формувати у процесі виконання спеціально організованих завдань, зворотного зв'язку й аналізу власних дій.

Актуальність порушеної проблеми посилюється необхідністю працювати з різними рівнями медичної грамотності населення, суперечливою інформацією та недовірою до квазіпрофесійних рекомендацій. За таких обставин підготовка лікаря-просвітника має охоплювати як доказовість змісту повідомлення, так і етичність, зрозумілість та адресність комунікації. Особливої ваги ці вимоги набувають у взаємодії з людьми, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують доступних, практично здійсненних рекомендацій.

Обраний дисертантом напрям дослідження відповідає компетентнісній спрямованості професійної освіти. Міждисциплінарна інтеграція дає змогу розглядати просвітницьке завдання як ситуацію інтегрального застосування медичних, педагогічних, психологічних та комунікативних компетентностей. Наукове обґрунтування способів такої підготовки є вимогою сучасної медичної освіти і сприятиме вдосконаленню освітнього процесу в закладах вищої медичної освіти.

Робота виконана в межах наукових тем кафедри психології та педагогіки ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»: «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0117U000784) і «Теоретико-методологічні засади професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (державний реєстраційний номер 0122U200059).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків.

Оцінюючи обґрунтованість дослідження, варто відзначити відповідність між визначеним результатом підготовки майбутніх лікарів на основі упровадження авторської технології та змістом оновленої на її основі освітньої діяльності у медичних закладах вищої освіти. Готовність до просвітництва розкрито через професійні мотиви, інтегровані знання, комунікативні й організаційні знання, вміння, компетентності. Відповідно, формувальна робота охоплює осмислення значення просвітницької функції лікаря, опрацювання медичної інформації та виконання завдань з організації взаємодії.

Теоретичні положення спираються на аналіз джерел із професійної педагогіки, медичної освіти, психології, громадського здоров'я та комунікації. Розгляд вітчизняного й зарубіжного досвіду допомагає визначити освітній потенціал міждисциплінарної інтеграції. Аксиологічний, компетентнісний, особистісно-діяльнісний і контекстний підходи утворюють методологічну основу, яка знаходить відображення в побудові авторської технології та відповідному доборі навчальних завдань.

Заслуговує на увагу використання розроблених здобувачами освіти продуктів з медико-просвітницьким контентом, зокрема: створення тексту, презентації, аналіз інформаційного повідомлення, підготовка заходу, як матеріалів для оцінювання готовності до просвітницької діяльності. Водночас, у процесі такої діяльності стають очевидними перешкоди для їх практичного використання. Поєднання такого оцінювання з анкетуванням, тестуванням, спостереженням і самоаналізом розширює інформаційну основу авторських висновків.

Експериментальна перевірка охоплювала 94 студентів: 51 – в експериментальній і 43 – у контрольній групі. Порівняння результатів за визначеними критеріями та застосування критерію Пірсона χ^2 доповнено якісною характеристикою змін у підготовленості студентів. Сукупність представлених матеріалів дає змогу простежити зв'язок між організованою навчальною

діяльністю та зафіксованою динамікою готовності в умовах проведеного дослідження.

3. Наукова новизна та достовірність результатів.

Науковий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні способу цілеспрямованого формування готовності до просвітницької діяльності у процесі професійної підготовки лікаря. Уперше розроблена й експериментально перевірена науково-педагогічна технологія поєднує визначення цілей, підготовку викладачів, адаптацію освітнього змісту, практичну діяльність студентів, аналіз її результатів.

Технологія охоплює концептуально-цільовий, організаційно-підготовчий, змістово-процесуальний і рефлексивно-коригувальний етапи. Їх послідовність дає змогу розглядати формування готовності до просвітницької діяльності як керований освітній процес із визначеними завданнями й засобами зворотного зв'язку. Матриця міждисциплінарної інтеграції конкретизує участь освітніх компонентів у цьому процесі та спрямовує їх зміст на розв'язання медико-соціальних проблем.

Автором дисертаційної роботи уточнено поняття «лікар-просвітник», «просвітницька діяльність лікаря» та «готовність майбутнього лікаря до просвітницької діяльності», визначено мотиваційний, змістово-комунікативний й організаційний компоненти готовності лікаря до просвітницької діяльності.

Науковий інтерес становить удосконалений інтегрований профіль компетентностей лікаря-просвітника, який узагальнює очікувані професійні спроможності й може використовуватися як орієнтир для удосконалення освітнього процесу з професійної підготовки лікаря.

Удосконалено зміст і методичне забезпечення освітнього процесу через упровадження просвітницьких завдань, використання кейсів, тренінгів, симуляцій, проєктів і цифрових засобів. Подальшого розвитку набули теоретико-методологічні та організаційно-педагогічні засади відповідної підготовки, а також комплексний інструментарій оцінювання готовності.

Достовірність одержаних результатів підкріплена описом експериментальних процедур, кількісним аналізом і відповідними кейсами навчальної діяльності. Межі їх інтерпретації визначаються складом учасників та умовами експерименту; водночас наведені дані дають підстави позитивно оцінити педагогічну результативність запропонованих рішень.

4. Значущість результатів для науки та практичного використання.

Наукова значущість результатів дисертаційного дослідження полягає у конкретизації педагогічного компоненту професійної діяльності лікаря. Автор доводить, що пояснення, навчання й організація просвітницької взаємодії можуть бути інтегровані у зміст професійної підготовки майбутніх лікарів та оцінюватися за відповідними критеріями і показниками.

Практична цінність визначається можливістю використання розроблених матеріалів у роботі викладачів медичних закладів освіти. Семінар-практикум, тренінг, міждисциплінарні кейси, проєктні завдання та діагностичні матеріали охоплюють різні аспекти організації підготовки. Важливо, що викладач отримує приклади навчальних дій і засоби оцінювання їх виконання.

Професійно доречними є завдання, пов'язані з поясненням правил догляду, взаємодією з родиною пацієнта, подоланням недовіри та підготовкою інформаційних матеріалів. Вони дають змогу розглядати комунікацію у зв'язку з конкретною потребою людини. Аналіз таких ситуацій спрямовує студентів на врахування змістової точності повідомлення, його доступності та етичності.

Матеріали упровадження результатів дисертаційного дослідження Осіннього І.А. у закладах медичної освіти, медичних установах і громадських організаціях засвідчують їх практичну значущість і ефективність у різних середовищах. Використання авторських розробок виявилось актуальним для оновлення змісту навчальних дисциплін та їх інтеграції у контексті просвітницької діяльності, організації практичної підготовки майбутніх лікарів та методичної роботи кафедр. Для післядипломної освіти їх адаптація базується на професійному досвіді лікарів і специфіці їхньої діяльності.

5. Повнота висвітлення результатів у наукових публікаціях.

Результати дисертаційного дослідження Осіннього І.А. представлені в 11 одноосібних публікаціях здобувача, зокрема в 5 статтях у наукових фахових виданнях України та 6 тезах доповідей. В них розкрито зміст, структуру, модель просвітницької діяльності та реалізацію відповідної технології у закладах вищої медичної освіти.

Тематика публікацій відображає основні етапи дослідницької роботи. Матеріали конференцій доповнюють її розглядом міждисциплінарної інтеграції, медико-психологічних аспектів просвітництва та його особливостей під час війни. Представлений перелік праць свідчить про послідовне оприлюднення результатів і їх належне тематичне охоплення.

6. Структура, зміст і завершеність дисертації.

Композиція дисертації забезпечує перехід від теоретичного осмислення проблеми до розроблення й перевірки педагогічного рішення. Робота містить анотацію, вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг становить 287 сторінок, основний текст – 206 сторінок; список джерел охоплює 215 найменувань, із них 52 іноземними мовами.

У першому розділі «Теоретичні засади підготовки майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції» автор послідовно розкриває професійний і педагогічний зміст досліджуваного явища. Аналіз наукових джерел презентує просвітницьку діяльність лікаря через її цілі, функції, напрями, способи здійснення та особливості комунікації з різними аудиторіями. Цінним є звернення до медичної грамотності й пацієнтоорієнтованої моделі, завдяки чому вимоги до підготовки майбутнього лікаря концентруються на потребах людини, якій адресовано медичну інформацію.

З позицій професійної педагогіки заслуговує на увагу презентація лікаря не тільки як надавача медичних послуг, а й суб'єкта навчальної та просвітницької взаємодії. Такий ракурс дозволяє конкретизувати педагогічні завдання у його діяльності: з'ясування інформаційних потреб, добір змісту для пояснення,

врахування попередніх уявлень слухача, подолання комунікативних труднощів і налагодження зворотного зв'язку. Відповідно, у теоретичному викладі простежується орієнтація на підготовку фахівця, який володіє медичними знаннями та здатний створювати умови для їх розуміння й усвідомленого використання іншими людьми.

Розгляд вітчизняного та зарубіжного досвіду з проблеми дослідження збагачує теоретичну частину прикладами проблемно-орієнтованого, симуляційного й міждисциплінарного навчання. Для авторського задуму істотне значення має виявлення можливостей поєднання фахової підготовки з розвитком комунікативних умінь і практикою виконання просвітницьких завдань. Здійснений аналіз підводить до необхідності узгоджувати внесок та необхідність інтеграції різних дисциплін у підготовку здобувача освіти до конкретної, а саме - просвітницької професійної дії.

Логічним підсумком теоретичного розгляду є визначення готовності майбутнього лікаря до просвітницької діяльності та виокремлення її мотиваційного, змістово-комунікативного й організаційного компонентів. Їх характеристика сприяє визначенню професійно значущих змін, які мають відбутися у освітньому процесі медичних закладів вищої освіти для формування достатнього рівня готовності до просвітницької діяльності. Представлені критерії, показники та рівні переводять теоретичне розуміння готовності у площину педагогічного оцінювання. Завдяки цьому перший розділ створює основу для добору навчального змісту, проєктування завдань і визначення способів перевірки їх результативності.

У другому розділі автор обґрунтовує та проводить експериментальну перевірку науково-педагогічної технології, організації професійної підготовки майбутніх лікарів відповідно до визначених теоретичних орієнтирів. Автор характеризує концептуально-цільовий, організаційно-підготовчий, змістово-процесуальний та рефлексивно-коригувальний етапи, встановлюючи їх призначення в досягненні загальної мети. Така логіка дослідження дає змогу

оцінити технологію через взаємозв'язок цілей, діяльності викладачів і студентів та процедур зворотного зв'язку.

Змістовно розкрито організаційні передумови впровадження технології. Результати пілотажного дослідження використано для визначення потреб викладачів у методичній підготовці та міждисциплінарній координації. Розроблення відповідного семінару-практикуму свідчить про врахування ролі педагогічного колективу в реалізації авторського задуму. Матриця міждисциплінарної інтеграції конкретизує зв'язки між освітніми компонентами, медико-соціальними проблемами й формами навчальної взаємодії та допомагає простежити, як просвітницькі завдання інтегрувалися у професійну підготовку.

Варто відзначити ефективність методики з моделювання навчальних ситуацій, у яких студенти мають самостійно добирати й пояснювати медичну інформацію. Аналіз випадків взаємодії з пацієнтами та їхніми родинами, підготовка рекомендацій щодо догляду, робота зі страхами й недовірою надають просвітницькій підготовці конкретного професійного змісту. У таких завданнях знання з різних дисциплін залучаються для обґрунтування способу дії, а результат роботи можна оцінювати за точністю, адресністю та зрозумілістю запропонованого повідомлення.

Уваги заслуговує поєднання аналізу готових просвітницьких матеріалів зі створенням здобувачами освіти власних текстів із залученням цифрових ресурсів, що дає змогу розпізнавати фейки у повідомленнях та коригувати їх доборою аргументів і практичним застосуванням критеріїв якості. Рольові вправи, симуляції та проекти доповнюють цю роботу досвідом взаємодії, під час якої студент має реагувати на запитання й враховувати особливості аудиторії. Подані матеріали свідчать про спрямованість технології на активну участь здобувача освіти у створенні та оцінюванні просвітницького продукту.

Важливим компонентом другого розділу є дескрипція рефлексивної роботи. Зокрема, самооцінка та самоаналіз діяльності, тематичні щоденники, обговорення комунікативних невдач та інтервізії спрямовують здобувачів освіти на осмислення

власних рішень. Педагогічна цінність цих форм полягає в можливості пов'язати виконане завдання з наступними кроками вдосконалення: уточненням змісту пояснення, зміною аргументації або врахуванням раніше не помічених потреб слухача.

Результати експериментальної перевірки представлені через характеристику початкового стану готовності та аналіз підсумкових змін в експериментальній і контрольній групах. Поєднання таблиць, графічних матеріалів і текстової інтерпретації дає змогу простежити динаміку формування готовності майбутніх лікарів до просвітницької діяльності за окремими критеріями. Важливе значення має авторський підхід до співвідношення цих змін з навчальною діяльністю студентів, надаючи кількісним показникам професійно-педагогічного пояснення.

Інформація, винесена у "Додатки" поглиблює уявлення про методику дослідження. Серед них - діагностичні матеріали, програма підготовки викладачів, тренінгові й практичні завдання та зразки студентських розробок демонструють конкретні інструменти реалізації технології. Вони, зокрема, становлять основу для її подальшого методичного опрацювання та адаптації в умовах іншого освітнього середовища.

Висновки до розділів і загальні висновки узагальнюють результати відповідно до дослідницьких завдань. Зміст дисертації охоплює необхідні ланки наукового пошуку: постановку проблеми, теоретичне обґрунтування, розроблення педагогічного рішення та його експериментальну перевірку. Робота має завершений характер, а зміст, логіка і дизайн дослідження обумовлюють високу оцінку як авторського задуму, так і способу його реалізації.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності.

Дисертаційна робота виконана відповідно до вимог, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. У тексті дисертації використання наукових положень інших авторів супроводжується бібліографічними посиланнями, наведено перелік власних публікацій здобувача.

Аналіз тексту роботи не виявив порушень принципів академічної доброчесності. Усі запозичення мають коректні посилання, результати дослідження є оригінальними, а висновки — авторськими.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи вагомі позитивні напрацювання та здобутки у дисертаційному дослідженні Осіннього Івана Анатолійовича, необхідно звернути увагу на *дискусійні положення і висловити відповідні зауваження.*

1. Автор стверджує, що сучасна пацієнторієнтована медицина базується на застосуванні комунікативних практик. У таблиці 1.1 визначено компетентності, які сприяють реалізації просвітницької діяльності, зокрема: педагогічна, комунікативна, етична, але не враховано деонтичну, яка об'єднує всі вищеназвані. Деонтологія ще з часів зародження медичної науки є основою належної професійної поведінки, зокрема і комунікації - базової складової просвітницької діяльності.

2. Практична просвітницька діяльність студентів передбачає взаємодію з населенням і поширення матеріалів медичного змісту. У викладі методики доцільно докладніше окреслити межі студентської самостійності та порядок фахового погодження таких матеріалів перед їх використанням з ментором чи тьютором. Важливо окреслити межі самостійності для здобувачів освіти при виникненні ситуацій або запитань, які виходять за межі просвітницького завдання.

3. У результатах дослідження не уточнено, чи всі здобувачі освіти демонстрували спроможність стати лікарями-просвітниками і які критерії відбору серед випускників для такої діяльності. Важливо також зазначити діапазон рівня підготовки у експериментальній і контрольній групах.

4. Матрицю міждисциплінарної інтеграції підготовки майбутніх лікарів до просвітницької діяльності доцільно доповнити відповідним графом, що значно спростило б її розуміння.

5. У таблиці 2.6. "Інтегрований профіль компетентностей лікаря-просвітника" необхідно конкретизувати заявлені компетентності.

Зазначені питання стосуються уточнення окремих теоретичних і методичних рішень. Вони не заперечують отриманих результатів і можуть бути використані для подальшого вдосконалення авторської технології.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Осіннього Івана Анатолійовича «Підготовка майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції» містить розв'язання актуального науково-педагогічного завдання. Здобувачем визначено змістові характеристики відповідної готовності, розроблено технологію її формування та представлено результати експериментальної перевірки.

Робота має наукову новизну, теоретичне значення й практичну спрямованість. Її матеріали характеризують здобувача як дослідника, здатного поєднувати теоретичний аналіз із розробленням навчальних завдань, організацією експерименту та оцінюванням результатів.

Поставлену І. А. Осіннім мету, сформульовані завдання дослідження розв'язано ґрунтовно та доказово. Всі положення, що винесені на захист, теоретично обґрунтовані, їх зміст викладено в основних висновках до дисертації, які сформульовано виважено і переконливо. Зміст анотації ідентичний змісту дисертаційної роботи.

Дисертаційне дослідження має практичне значення, що підтверджується використанням отриманих результатів в освітньому процесі Приватного закладу вищої освіти «Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я» (м. Дніпро) (довідка № 295 від 03.10.2024 р.), Дніпровського державного медичного університету (акт впровадження від 01.06.2026 р.), ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (довідка № 410 від 25.06.2026 р.), діяльності Дніпровського міського об'єднання ВТ «ПРОСВІТА» ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА (довідка № 35 від 19.06.2026 р.), Товариства з обмеженою відповідальністю «ФЕМІЛІ ВІЖН» (довідка № 4-07/2026 від 28.07.2026 р.), Університетської лікарні Дніпровського державного медичного університету (довідка № 668 від 30.08.2026 р.).

За сукупністю зазначених характеристик дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами), та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами), а її автор Осінній Іван Анатолійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
кандидат медичних наук,
професор, професор кафедри
хірургічної стоматології
Навчально-наукового інституту
стоматології Національного
медичного університету
імені О. О. Богомольця

Я. Кульбашна Ярослава КУЛЬБАШНА

КУЛЬБАШНА ЯРОСЛАВА АРКАДІЇВНА

Результат перевірки підпису	Підпис вірний
П.І.Б.	КУЛЬБАШНА ЯРОСЛАВА АРКАДІЇВНА
РНОКПП	2181223429
Організація (установа)	ФІЗИЧНА ОСОБА
Код ЄДРПОУ	
Посада	
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача)	11:52:32 28.09.2026
Сертифікат виданий	КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПриватБанк"
Серійний номер	21E4B79083A82E7F04000000D52A3F0265360108
Тип носія особистого ключа	Захищений
Алгоритм підпису	dstu4145
Тип підпису	Кваліфікований
Формат підпису	CAdES-T
Сертифікат	Кваліфікований